

Posvet o upravljanju mestnih gozdov v Ljubljani

Zavod za gozdove Slovenije (ZGS) je v sodelovanju z Gozdarskim inštitutom Slovenije (GIS), Biotehniško fakulteto, Mestno občino Ljubljana ter Krajinskim parkom Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib v torek, 14. marca 2023, v dvorani četrtna skupnosti Trnovo organiziral posvet o upravljanju mestnih gozdov. Na posvetu so na podlagi pobud in vprašanj, ki so jih meščani in civilne iniciative izpostavili ob zimski sečnji na Rožniku, predstavili znanstvene in strokovne temelje upravljanja mestnih gozdov. Na drugem delu posveta so gostje na okrogli mizi predstavili konkretne primere, s katerimi se soočajo pri upravljanju mestnih gozdov s poudarkom na območju Rožnika.

Pri pripravi programa posveta so organizatorji upoštevali širok nabor tematik, vprašanj in pobud, ki so jih v zadnjih mesecih izpostavili meščani Mestne občine Ljubljana, nekatere civilne iniciative in nevladne organizacije, kot tudi znanstvene in strokovne temelje za upravljanje mestnih gozdov. Skozi celoten program 4-urnega

posveta so udeleženci lahko aktivno sodelovali z vprašanji in mnenji ter tudi priporočili za prihodnja sodelovanja.

Posveta se je udeležilo več kot 40 udeleženk in udeležencev, med njimi predstavniki gozdarske stroke, lastnikov gozdov in nevladnih organizacij, ki jih zanima upravljanje gozdov na Rožniku. Na začetku dogodka je udeleženca pozdravil **Gregor Danev**, direktor Zavoda za gozdove Slovenije, ki je v uvodu poudaril, da vidi posvet kot enega od dodatnih korakov, s katerim bodo vsi zainteresirani lahko bolje vključeni v procese in hkrati izboljšali dialog v gozdnem prostoru: »ZGS je organizacija z dolgo tradicijo in vrednote varstva narave v gozdu zgodovinsko gledano pogosto izhajajo iz gozdarske stroke. Na področju varstva narave in okolja smo vpeti tudi v regionalne, nacionalne in mednarodne projekte kot tisti, ki skrbimo za načrtovanje in izvajanje številnih nalog. V zadnjem desetletju ugotavljamo, da se v gozdu, ki sicer velja za prostor, ki se zelo

Slika 1: Udeležence je uvodoma nagovoril Gregor Danev, direktor ZGS (foto: B. Rantaša)

počasi spreminja, dogajajo hitre spremembe - tako naravne kot družbene. Kot krovna organizacija za sektor gozdarstva imamo vedno odprta vrata za konstruktivno razpravo in izboljšave,» je povedal.

Prvo strokovno predavanje, ki je potekalo na temo sonaravnega gospodarjenja z gozdovi v Sloveniji in na Rožniku, je imela **Barbara Slabanja** z Območne enote Ljubljana ZGS. Povedala je, da gospodarjenje z gozdovi temelji na načelih trajnosti, sonaravnosti in mnogonamenskosti. Poudarila je tudi, da je gozd živ organizem, ki se neprestano spreminja in ga je nemogoče nespremenjenega ohranjati v času in prostoru. Opisala je proces načrtovanja razvoja gozdov in poudarila, da je sečnja glavni negovalni ukrep, ki omogoča dolgoročno zagotavljanje vseh funkcij gozda. *»Življenjski cikel gozda od mladja, gošče, letvenjaka, drogovnjaka, debeljaka do sestoja v obnovi običajno traja 100 let. Na posamezne faze so vezane tudi različne živalske in rastlinske vrste v gozdu. Zato pri upravljanju gozda vedno zasledujemo cilj, da se na širšem območju prisotne vse razvojne faze. Na ta način zagotavljamo raznolike*

življenjske prostore za različne vrste. Seveda pa to ni edina ekološka funkcija, ki jo gozd opravlja,« je pojasnila Slabanja in dodala, da stara drevesa porabljajo vse manj CO₂ v primerjavi z drevesi v zreli fazi. Predstavila je tudi proces participacije za vse deležnike pri pripravi gozdnogospodarskega načrta Ljubljana 2015-2024 in udeležence povabila, da se prihodnje leto, ko se začne priprava novega načrta, vključijo v javno razpravo.

Drugo strokovno predavanje, ki ga je izvedel **dr. Nikica Ogris** z GIS, je potekalo na temo poškodovanosti slovenskih gozdov na primeru Krajinskega parka Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib (KP TRŠH). Predstavil je podatke o zdravstvenem stanju gozdov pri nas - o njem lahko sklepamo iz meritev podatkov o osutosti krošenj dreves v Sloveniji, ki skozi leta narašča, ter na podlagi podatkov o sanitarnem poseku, ki ga je bilo v preteklih prav tako nadpovprečno veliko. Predstavil je podatke o Krajinskem parku Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib, ki je na več nivojih izjemno pester, saj na Rožniku živi več kot 2800 vrst živih organizmov, pestra pa je tudi lastniška struktura in vloge oz.

Slika 2: Predstavitev dr. Nikice Ogrisa iz GIS na temo poškodovanosti gozdov v KP TRŠH (foto: B. Rantaša)

funkcije gozdov v tem prostoru. Povedal je, da so drevesa na tem območju izjemno poškodovana (se sušijo in propadajo), kar predstavlja nevarnost za obiskovalce. Predstavil je škodljive organizme, ki jih najdemo na Rožniku, med njimi fitofore, kostanjev rak, ki napada tudi hraste, kostanjevo šiškarico, smrekove podlubnike, mraznice oz. štorovke, javorov rak, različne trohnohe. Vse trohnohe zmanjšujejo stabilnost in vitalnost dreves ter ustvarjajo rane, skozi katere lahko drevesa napadejo druge bolezni in škodljivci. Poškodbe povzroča tudi srnjad, ki je prisotna v parku. Poudaril je ukrepe za ohranjanje biotske raznovrstnosti gozdov, med njimi usmerjanje gozda v naravno drevesno sestavo (dve tretjini Rožnika imata spremenjeno sestavo), uravnavanje razmerja razvojnih faz (v KP TRŠH prevladujejo debeljaki, razmerje razvojnih faz je porušeno), ter poudarjeno izvajanje predvidenih ukrepov varstva gozdov. Na koncu je izpostavil tudi, da prevelika količina odmrle biomase z vidika varstva gozdov ni zaželena, saj je po žledolomu 2014 v gozdovih ostalo veliko odmrle lesne mase, celo do mere, ki

povečuje pogostost pojavljanja drevesnih bolezni.

Doc. dr. Matija Klopčič z Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani je predstavil, kako poudarjenost socialnih in ekoloških funkcij vpliva na režim upravljanja gozdov, ki ga opredeljuje slovenska zakonodaja. V splošnem lahko gozdovi zagotavljajo 17 različnih funkcij, stopnja poudarjenosti funkcij na izbranem območju pa skupaj s kategorijo gozdov in upravljavskimi cilji narekuje režim upravljanja z gozdovi. Tudi v gozdovih, ki imajo poudarjene socialne funkcije, je sečnja ključen vzvod za usmerjanje razvoja gozdov ter zagotavljanje trajnosti in večnamenskosti gozda, večji poudarek pa mora biti na ustrezni časovni izvedbi ukrepov in ustrezni izbiri tehnologij. Na višjem nivoju kot v večnamenskih gozdovih mora biti tudi vzdrževanje gozdnih prometnic in druge infrastrukture. *»Debelo in visoko staro drevje v gozdu s poudarjenimi socialnimi funkcijami zahteva večjo skrbnost za zagotavljanje ustrezne varnosti za obiskovalce. Pogosto je tudi zmotno prepričanje, da starejši in stari gozdovi vežejo večje količine atmosferskega ogljika. Ta se v največjih količinah*

Slika 3: Med predstavitvami je potekala živahna razprava med prisotnimi deležniki (foto: B. Rantaša)

veže v gozdnih sestojih, ki intenzivno volumensko priraščajo, to pa so nekaj desetletij stari sestoji v fazi intenzivnega razvoja. V starejših in starih gozdovih je prirastek vse manjši in posledično se v gozdovih veže vse manj ogljika,« je med drugim poudaril.

Jurij Kobe z Mestne občine Ljubljana je v svoji predstavitvi poudaril, da Ljubljana v zadnjih 10 letih namenja veliko pozornost in sredstev mestnim gozdovom, ki so eden od ključnih elementov prostora za kakovost bivanja v prestolnici. »Meščani mestni gozd vidijo kot celoten gozd v Ljubljani. Za nas to predstavlja bolj kompleksno področje: strateško območje mestnih gozd v lasti MOL predstavlja dobrih 7 % gozdov v Ljubljani, kar pomeni, da velik del za zagotavljanje ekoloških in socialnih funkcij uresničujemo v sodelovanju z zasebnimi lastniki gozdov.« MOL je leta 2019 zaključila mednarodni projekt URBforDAN, v katerem so pripravili in sprejeli Strategijo razvoja mestnih gozdov Ljubljane 2020-2045. Krajinski park Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib je leta 2015 ustanovila Mestna občina Ljubljana z namenom aktivnega upravljanja naravovarstveno pomemb-

nega območja, še posebej ob dejstvu, da je to najbolj obiskano zavarovano območje v Sloveniji.

Med predavanji je potekala živahna javna razprava. Kot prvi so se oglasili **lastniki gozdov**, katerih predstavnika sta povedala, da imajo zaradi zelo omejene lastninske pravice in različnih težav pri gospodarjenju z gozdovi (tudi zaradi neupravičenega vmešavanja obiskovalcev gozdov) nizko motivacijo za izvedbo gozdarskih del. Za primerno ceno bi bili nekateri pripravljeni gozdove tudi prodati mestni občini, saj gre za krajinski park, v katerem je upravljanje z gozdovi močno oteženo. Predstavniki društva **Dinaricum** je povedal, da si želijo, da bi v gozdu pustili več mrtve lesne mase z namenom zagotavljanja habitata za gozdne specialiste, tj. vrste, ki za uspeh potrebujejo veliko stoječega in ležečega mrtvega lesa.

Predstavnica skupine **Protestival** je poudarila pomen t. i. »svete lastnine«, krošenj dreves, ki so rasla stoletja, in so odličen instrument blaženja podnebnih sprememb. Sprašuje se, ali imamo res pravico ta drevesa posekati, zlasti na zaščitenem območju krajinskega parka. Pravi, da bi morali

Slika 4: Doc. dr. Matija Klopčič je predstavil predavanje o funkcijah gozdov in njihovem upoštevanju pri upravljanju mestnih gozdov (foto: B. Rantaša)

tudi pravice z naslova zasebne lastnine prepraševati, zato da zagotovimo boljšo prihodnost vseh. V repliki je občanka izpostavila, da bi občina morala kupiti gozd, ki je razglašen kot gozd s posebnim namenom, in v njem ohranjati stara drevesa. Predstavniki društva **Prosilva Slovenija** je poudaril dve možnosti, ko želimo omejiti proizvodno funkcijo gozda - ali mestna občina gozd odkupi ali pa lastniku nameni nadomestilo oz. odškodnino za omejitev gospodarjenja z gozdovi. Debata med predavanji je potekala tudi na temo nege mestnih gozdov, sodelovanja civilne družbe in različnih (ne-gozdarskih) strok v procesih gozdnogospodarskega načrtovanja, funkcij gozda, ekonomske upravičenosti lastništva gozda na Rožniku, skladiščenja ogljika v odmirajočih starih drevesih in klimatski funkciji gozda. Po odmoru pa se je debata nadaljevala v obliki moderirane okrogle mize.

Po prvem delu posveta, na katerem so predavatelji predstavili znanstvene in strokovne temelje za upravljanje z gozdovi s poudarkom na mestnih gozdovih, je v drugem delu sledila okrogla miza o

vprašanju, ali mestni gozdovi za krepitev ekoloških in socialnih funkcij potrebujejo upravljanje. V razpravi so sodelovali: lastnik gozda na območju Rožnika Jože Čad, vodja službe Krajinski park Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib (JP VOKA Snaga) Andrej Verlič, vodja območne enote Ljubljana Zavoda RS za varstvo narave Alja Grošelj in Urška Galien ter vodja območne enote Ljubljana Zavoda za gozdove Slovenije Viktor Miklavčič. ZGS je k sodelovanju povabil tudi predstavnike civilnih iniciativ za Rožnik, ki so svojo udeležbo opravičili zaradi zadržanosti pri drugih obveznostih. Z ZGS pa so se dogovorili, da razpravo nadaljujejo na dodatnih sestankih s pristojnimi institucijami.

Gostje so odgovarjali na vprašanja v treh tematskih sklopih: praksa na področju zagotavljanja in izboljševanja ekoloških in socialnih funkcij mestnih gozdov, procesi vključevanja različnih deležnikov v upravljanje mestnih gozdov in prihodnost v luči tako podnebnih kot tudi družbenih sprememb, ki jih doživlja mestni gozd. Strinjali so se, da je za učinkovito upravljanje mestnih gozdov potrebno več sodelovanja različnih dele-

Slika 5: Na posvetu so svoja stališča jasno izrazili tudi lastniki gozdov na območju krajinskega parka (foto: B. Rantaša)

Gozdarstvo v času in prostoru

žnikov, še posebej v mestnih gozdovih igrajo pomembno vlogo obiskovalci. Namreč krajinski park Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib je najbolj obiskan naravni park v Sloveniji. Javnost se bolj zaveda vseh sistemskih možnosti vključevanja v pripravo gozdnogospodarskih načrtov, v katere se do sedaj niso vključevali. Z vidika obiskovalcev so poudarili, da kljub vse večjemu obisku, so obiskovalci v splošnem bolj upoštevajo gozdni red v mestnem gozdu, bolj pa bi morali upoštevati pravila in oznake pri izvajanju gozdnih del za njihovo lastno varnost.

Posvet, ki je potekal v organizaciji glavnega organizatorja Zavoda za gozdove Slovenije v sodelovanju z Gozdarskim inštitutom Slovenije, Biotehniško fakulteto Univerze v Ljubljani, Mestno občino Ljubljana in Krajinskim parkom Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib, je ponudil izhodišče za javno debato na temo upravljanja z mestnimi gozdovi v Mestni občini Ljubljana, ki se bo nadaljevala tudi v prihodnjem obdobju.

Boris RANTAŠA, Tina DOLENC

Slika 6: Predstavitvam je sledila razprava v okviru okrogle mize (foto: B. Rantaša)